

GRUNDLAGSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 24/2005 rd

Regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av upphovsrättslagen och 49 kap. strafflagen

Till kulturutskottet

INLEDNING

Remiss

Kulturutskottet begärde den 8 juni 2005 utlåtande av grundlagsutskottet, om bestämmelsen i 21 § i det första lagförslaget i regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av upphovsrättslagen och 49 kap. strafflagen (RP 28/2004 rd) kan stiftas i vanlig lagstiftningsordning utifrån undervisningsministeriets bifogade skrivelse till kulturutskottet den 31 maj 2005.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- professor Mikael Hidén
- professor Olli Mäenpää
- professor Veli-Pekka Viljanen.

Samband med andra handlingar

Utskottet har lämnat utlåtande GrUU 7/2005 rd i saken.

LAGFÖRSLAGET

Enligt 21 § 1 mom. i undervisningsministeriets skrivelse till kulturutskottet får ett utgivet verk framföras offentligt i samband med gudstjänst och undervisning. Upphovsmannen har med stöd

av 4 mom. rätt till ersättning för framförande av verket i samband med gudstjänst.

Paragrafförslaget i undervisningsministeriets skrivelse ingår som bilaga till utlåtandet.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Grundlagsutskottets tidigare utlåtande. I sin tidigare proposition föreslog regeringen att verk som framförs vid en gudstjänst ska omfattas av upphovsrätt. Grundlagsutskottet bedömde förslaget med tanke på religionsfriheten som tryggas i 11 § i grundlagen (GrUU 7/2005 rd, s. 3—4).

Utskottet noterade att rätten att bekänna sig till och utöva en religion hör till de viktigaste uttrycksformerna för religionsfrihet som räknas upp i 11 § 2 mom. i grundlagen. Om framförandet av musikverk och andra verk på föreslaget sätt ska vara beroende av tillstånd från upphovsmännen eller organisationer som företräder dem, innebär det enligt utskottet i själva verket ett så stort ingrepp i kärnområdet för rätten till religi-

onsutövning att förslaget inte uppfyller kravet på proportionalitet i lagstiftningen (GrUU 7/2005 rd, s. 4/I).

För utskottet var förslaget också problematiskt med hänsyn till det med religionsfriheten intimt sammanhängande förbudet i grundlagens 6 § 2 mom. mot särbehandling på grund av religion. Förslaget försätter nämligen gudstjänster i en sämre position än andra i 21 § 2 mom. avsedda offentliga tillställningar och fungerar följaktligen religiöst diskriminerande.

På de här grunderna ansåg utskottet att lagförslaget kunde behandlas i vanlig lagstiftningsordning förutsatt att 21 § 4 mom. ströks och gudstjänster jämställdes antingen med undervisning eller med tillställningar enligt 2 mom.

Bedömning av förslaget i skrivelsen. I 21 § 1 mom. i skrivelsen jämställs gudstjänst med undervisning. På denna punkt har utskottets tidigare ståndpunkt beaktats på behörigt sätt.

Enligt 21 § 4 mom. i skrivelsen har upphovsmannen rätt till ersättning för framförande av verket i samband med gudstjänst. Bestämmelsen gäller i likhet med regeringens ursprungliga proposition gudstjänster och kärnområdet för rätten till religionsutövning som är tryggad i grundlagen. Förslaget i skrivelsen svarar mot regeringens ursprungliga proposition också på den punkten att den utöver framförande av musik-

verk också omfattar framförande av andra verk i samband med gudstjänst (GrUU 7/2005 rd, s. 4/I). Bestämmelsen blir därmed också utifrån skrivelsen mycket vidlyftig och innebär att gudstjänster som hör till religionsfrihetens kärnområde på ett heltäckande sätt kommer att omfattas av bestämmelserna om upphovsrätt. En sådan förändring i det rättsliga läget kan enligt utskottets mening få avsevärda konsekvenser för religionssamfundens gudstjänstriter och riternas innehåll. Skrivelsen innebär precis som regeringens ursprungliga proposition sammantaget ett så stort ingrepp i kärnområdet för rätten till religionsutövning att förslaget inte uppfyller kravet på proportionalitet i lagstiftningen.

Skrivelsen särbehandlar i likhet med regeringens proposition gudstjänster jämfört med övriga offentliga tillställningar i 21 § 2 mom. i det ursprungliga lagförslaget. Bestämmelsen är följaktligen fortfarande religiöst diskriminerande.

Villkoret för vanlig lagstiftningsordning är därmed att 21 § 4 mom. stryks i lagförslaget.

Utlåtande

Grundlagsutskottet anför

att lagförslaget kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning, om utskottets konstitutionella anmärkningar mot 21 § 4 mom. beaktas på behörigt sätt.

Helsingfors den 14 juni 2005

I den avgörande behandlingen deltog

vordf. Arja Alho /sd
medl. Leena Harkimo /saml
Roger Jansson /sv
Irina Krohn /gröna
Miapetra Kumpula /sd
Annika Lapintie /vänst
Outi Ojala /vänst
Reino Ojala /sd
Klaus Pentti /cent

Markku Rossi /cent
Arto Satonen /saml
Seppo Särkiniemi /cent
Ilkka Taipale /sd
Astrid Thors /sv
ers. Toimi Kankaanniemi /kd
Veijo Puhjo /vänst
Tapani Tölli /cent.

Sekreterare var

2 utskottsråd Sami Manninen.

AVVIKANDE MENING

Motivering

Grundlagsutskottet konstaterar i sitt utlåtande GrUU 7/2005 rd att 21 § 4 mom. i regeringens proposition leder till att det blir beroende av tillstånd från upphovsmännen eller de organisationer som representerar dem om musikverk och andra verk ska få framföras vid gudstjänster. Utskottet ser det här som ett så stort ingrepp i kärnområdet för rätten till religionsutövning att förslaget inte uppfyller kravet på proportionalitet.

Undervisningsministeriet kommer i sitt ändringsförslag den 31 maj 2005 med en ny formulering av 21 § för att undanröja problemet. Det går ut på att det inte behövs någons tillstånd för att framföra verk i samband med gudstjänster, dvs. att upphovsmännen och deras organisationer inte kan hindra ett framförande. Men samtidigt värnas rätten för upphovsmännen till religiös musik till ersättning för sitt arbete. Det föreskrivs med andra ord att en upphovsman har rätt till ersättning om hans eller hennes verk

framförs i samband med en gudstjänst. Den här lösningen diskriminerar inte heller gudstjänster i relation till andra tillställningar enligt 21 §. Enligt paragrafen krävs det inte tillstånd för något slag av framförande, vilket betyder lika villkor för gudstjänster och undervisning.

Det är värt att notera att grundlagsutskottet i sitt utlåtande inte krävde att verk ska kunna framföras utan ersättning vid gudstjänster. Det handlar om jämlikhet. Upphovsmän som specialiserat sig på andlig musik ska behandlas på samma sätt som andra upphovsmän. Undervisningsministeriets förslag till 21 § innebär inget hinder för att stifta lagen i vanlig lagstiftningsordning.

Förslag

Med stöd av det ovan anförda föreslår vi

att lagförslaget kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Helsingfors den 14 juni 2005

Irina Krohn /gröna
Annika Lapintie /vänst
Outi Ojala /vänst

Astrid Thors /sv
Miapetra Kumpula /sd

Undervisningsministeriets förslag

21 §

Ett utgivet verk får framföras offentligt i samband med *gudstjänst* och undervisning.
(2 och 3 mom. som i RP)

Upphovsmannen har rätt till ersättning för framförande av ett verk i samband med guds-tjänst.